

Bedrijvenpark Twente 412
7602 KM Almelo

Huismanstraat 6
6851 GT Huissen

M 06 – 55 47 65 53
ecologie@grasadvies.nl
www.grasadvies.nl

Rapportage aanvullend onderzoek beschermde soorten Wet natuurbescherming

Vincentius Udenhout

Opdrachtgever: VOF Udenhout Vincentius

Projectcode: P00181 / BOI00419

Project: Aanvullend onderzoek beschermde soorten
Vincentius Udenhout

Datum: 01-03-2021

Status: Definitief, V3

Auteur: A.S.J. van Proosdij

Gecontroleerd: R.M. Smit

Colofon

Opdracht

Rapportage betreft aanvullend soortenonderzoek naar gierzwaluwen en vleermuizen conform de Wet natuurbescherming en een verkennend onderzoek van de aanwezige bomen.

Opdrachtgever

VOF Udenhout Vincentius
Molenstraat 2, 5262 ED Vught
Postbus 112, 5260 AC Vught

Contactpersoon: S. Selders / T. Iding
Tel: 06-21271836 / 06-31916668
Email: s.selders@hazenberg.nl / t.iding@boei.nl

Opdrachtnemer

GRAS Advies
Huismanstraat 6
6851 GT Huissen
Bedrijvenpark Twente 412
7602 KM Almelo

Ons kenmerk: P00181 BOI00419 Aanvullend onderzoek beschermde soorten Vincentius Udenhout
Datum: 01-03-2021
Versie: Definitief, V3
Contactpersoon: de heer R.M. Smit

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Samenvatting.....	6
1.3 Uitgangspunten	7
1.4 Projectgebied	7
2. Werkwijze	9
2.1 Gierzwaluw	9
2.2 Vleermuizen.....	9
2.3 Bomen	9
2.4 Uitvoering.....	10
3. Resultaten.....	11
3.1 Vleermuizen.....	11
3.2 Gierzwaluw	16
3.3 Bomen	17
3.4 Wet natuurbescherming	17
4. Conclusies en advies.....	19
4.1 Vleermuizen.....	19
4.2 Gierzwaluwen.....	19
4.3 Bomen	19
4.4 Wet natuurbescherming	19
4.5 Zorgplicht.....	20
5. Bronnen	21

6. Woordenlijst	22
Bijlage 1 Luchtfoto inclusief projectgrenzen	23
Bijlage 2 Wet natuurbescherming	24
Bijlage 3 Stappenplan Ministerie van Economische Zaken	27
Bijlage 4 Waarnemingen	28

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Het projectgebied Vincentius bevindt zich aan de Schoorstraat in Udenhout, gemeente Tilburg. Op het terrein bevindt zich een rijksmonument met enkele vleugels welke van latere datum zijn. Ten noorden van het hoofdgebouw bevindt zich een kapel met tussen de kapel en hoofdgebouw een ommuurde binnentuin. Op het terrein bevinden zich daarnaast meerdere bomen. De eigenaar is voornemens om het hoofdgebouw (het rijksmonument) en de beide daaraangrenzende nieuwere vleugels geheel te restaureren. Daarnaast worden de twee meest oostelijke nieuwere vleugels gesloopt om op die locatie nieuwe woningen te realiseren. De exacte planning is nog niet bekend.

Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen dient rekening gehouden te worden met beschermde gebieden en met beschermde plant- en diersoorten. De Wet natuurbescherming omvat de regelgeving betreffende deze soorten en gebieden. De Wet natuurbescherming is van kracht sinds januari 2017 en vervangt de drie oude wetten: 'de Natuurbeschermingswet 1998', 'de Boswet' en 'de Flora- en Faunawet'. Doelstelling van de Wet natuurbescherming is bescherming van de biodiversiteit, decentralisatie verantwoordelijkheden en vereenvoudiging van regelgeving.

Uit de resultaten van het verkennend onderzoek (quicksan) flora & fauna (de Haan, 2019) is geconcludeerd dat in het projectgebied mogelijk gierzwaluwen en vleermuizen voorkomen. Op basis hiervan is besloten nader onderzoek naar deze soortgroepen uit te voeren.

Doelstelling rapport

Het doel van dit aanvullend onderzoek is om uitsluitsel te geven over de aanwezigheid en aantallen huismussen in het projectgebied, de mogelijke functies van het projectgebied voor deze soort, de mogelijke effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventuele noodzakelijke vervolgstappen. Dit rapport presenteert de uitkomsten van het aanvullend onderzoek.

GRAS Advies

GRAS Advies voert aanvullende onderzoeken uit volgens de geldende soortprotocollen. De heer Dr. Ir. A.S.J. van Proosdij, de heer L.J. de Haan (Msc), de heer J. van Rheede en de heer R.M. Smit (MSc) van GRAS Advies en de heer R. van Os van Vos Natuurbeheer zijn allen middels opleiding en ervaring als ecooloog bevoegd voor de verrichte werkzaamheden. Daarnaast is het project uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van GRAS Advies. Het kwaliteit managementsysteem van GRAS Advies is ISO NEN-EN-ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Udenhout, provincie Noord-Brabant

1.2 Samenvatting

Vleermuizen

De aanwezigheid van de volgende verblijfplaatsen is vastgesteld:

- In het hoofdgebouw: zomer- en kraamverblijfplaats laatvlieger (minstens 18 exemplaren), 1 verblijfplaats gewone grootoorvleermuis (minstens 10 exemplaren, mogelijk jaarrond verblijfplaats), 2 zomer-verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en 1 paarverblijf gewone dwergvleermuis.
- In de westelijke vleugel: 1 kraamverblijfplaats gewone dwergvleermuis (ca. 20 exemplaren).
- In de eerste oostelijke vleugel: 1 zomerverblijfplaats gewone dwergvleermuis.
- In de kapel: 3 zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis

De aanwezigheid van de volgende vliegroutes is vastgesteld:

- Van het hoofdgebouw over het dak van de westelijke vleugel naar de bomenrij: essentiële vliegroute gewone grootoorvleermuis.
- Langs de bomen langs de Schoorstraat: essentiële vliegroute gewone dwergvleermuis en niet-essentiële vliegroute voor laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis.

De aanwezigheid van de volgende foerageergebieden is vastgesteld:

- Tussen de bomen ten noorden van de oostelijke vleugels: essentieel foerageergebied gewone grootoorvleermuis.
- Ten zuidwesten van het hoofdgebouw en westelijke vleugel: niet-essentieel foerageergebied laatvlieger.
- Rondom de bebouwing: niet-essentieel foerageergebied gewone dwergvleermuis.

De voorgenomen ontwikkeling resulteert mogelijk in een negatief effect op of verlies van:

- 1 zomer- en kraamverblijfplaats laatvlieger
- 1 zomer- of mogelijk jaarrond verblijfplaats grootoorvleermuis
- 1 kraamverblijfplaats gewone dwergvleermuis
- 3 zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis (3 andere vallen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden)
- 1 paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis
- 1 essentiële vliegroute gewone grootoorvleermuis
- 1 essentieel foerageergebied gewone grootoorvleermuis

Gierzwaluwen

Gelet op het ontbreken van nestplaatsen en een functie als foerageergebied voor gierzwaluwen, is van een negatief effect op gierzwaluwen geen sprake.

Overige beschermde soorten

Er zijn geen exemplaren of sporen van overige beschermde soorten waargenomen. Een negatief effect van de voorgenomen ontwikkeling op andere beschermde soorten is daarom op voorhand uitgesloten.

Bomen

Gelet op de functie als essentieel foerageergebied voor gewone grootoorvleermuizen van het totaal aan bomen aan de noordzijde van de oostelijke vleugels, resulteert kap van een of meer van deze bomen mogelijk in verlies van de functie als essentieel foerageergebied. De bomen vervullen geen functie voor andere beschermde soorten.

Wet natuurbescherming

Voor uitvoering van de voorgenomen ontwikkeling is een ontheffing op de Wet natuurbescherming noodzakelijk voor de gewone grootoorvleermuis, de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

Zorgplicht

De aannemer behoudt te allen tijde zijn of haar zorgplicht: "De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, als mede voor hun directe leefomgeving. In praktijk betekent dit het a. voorkomen, b. beperken en c. ongedaan maken van schadelijke handelingen voor de natuur."

1.3 Uitgangspunten

Als uitgangspunt voor deze rapportage is de email van mevrouw N. Schrover van 05-07-2019 met kenmerk 'RE: Vincentius Udenhout aangepaste offerte'.

1.4 Projectgebied

Het projectgebied is gelegen in Udenhout (Afb. 1.3.1). Het is gelegen aan de Schoorstraat. Het gebied grenst aan de zuidzijde aan de bebouwde kom van Udenhout, hiervan gescheiden door de Schoorstraat. Aan de west-, noord- en oostzijde is het projectgebied omgeven door rijen huizen. Op circa 125 m ten (noord)westen van het projectgebied bevindt zich agrarisch gebied.

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ruim 15.000 m², en bestaat uit bebouwing (Afb. 1.3.2). Op het terrein bevindt zich een rijksmonument met enkele vleugels welke van latere datum zijn. Ten noorden van het hoofdgebouw bevindt zich een kapel met tussen de kapel en hoofdgebouw een ommuurde binnentuin. Op het terrein bevinden zich daarnaast meerdere bomen.

Afb. 1.3.1. Ligging van het projectgebied (rood kader) in Udenhout.

De eigenaar is voornemens het monumentale hoofdgebouw en de twee daaraan grenzende nieuwere vleugels geheel te restaureren. De meest oostelijk gelegen 2 vleugels worden gesloopt om op die locatie nieuwbouw te realiseren. Een nog nader te bepalen aantal van de aanwezige bomen zal gerooid worden. De bomenrij aan de westzijde en de bomen langs de Schoorstraat blijven behouden. De parkachtige inrichting van de tuin blijft behouden. De aan de achterzijde gesitueerde kapel met ommuurde tuin blijven eveneens behouden en hieraan vinden geen werkzaamheden plaats.

Afb. 1.3.2. Luchtfoto van het projectgebied (binnen het rode kader).

2. Werkwijze

2.1 Gierzwaluw

Gierzwaluwonderzoek is gebonden aan vaste periodes en vereist meerdere locatieonderzoeken om het aantal gierzwaluwen en nestplaatsen in het projectgebied en de specifieke functies van het gebied voor gierzwaluwen vast te stellen. Het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017) beveelt aan om gebruik te maken van het Aanwezigheidsprotocol van het NGB (2017). Het Aanwezigheidsprotocol schijft voor om tijdens 3 locatieonderzoeken in de periode 1 juni – 15 juli te inventariseren op gierende dieren en in- en uitvliegende dieren. Tussen de drie bezoeken moeten minimaal 10 dagen zitten waarvan minimaal 1 bezoek tussen 20 juni en 7 juli moet vallen. De locatieonderzoeken moeten uitgevoerd worden van 2 uur voor zonsondergang tot zonsondergang.

De inventarisaties van gierzwaluwen zijn uitgevoerd door te kijken naar luidruchtige en in- en uitvliegende dieren. Hoogvliegende dieren worden niet meegenomen in de inventarisatie. Er zijn in 3 locatieonderzoeken uitgevoerd specifiek naar gierzwaluwen. Door omstandigheden kon het tweede locatieonderzoek naar gierzwaluwen niet eerder uitgevoerd worden, zodat er 7 i.p.v. 10 dagen tussen het tweede en derde locatieonderzoek zit. Tijdens de overige locatieonderzoeken is ook gelet op aanwezigheid van gierzwaluwen (Tabel 2.1).

2.2 Vleermuizen

Vleermuisonderzoek is gebonden aan vaste periodes en vereist meerdere locatieonderzoeken om het aantal en de soort(en) vleermuizen in het projectgebied vast te stellen en om inzicht te krijgen in welke functie(s) het gebied heeft (foerageergebied, vliegroute, verblijfplaats. Van een eventuele verblijfplaats kan worden vastgesteld welke functie(s) het heeft: zomer-, kraam-, paar- en/of winterverblijf. De beschikbare Kennisdocumenten Vleermuizen, waaronder bijvoorbeeld het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017) bevelen aan om gebruik te maken van het landelijke Vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol is in 2009 ontwikkeld door het Netwerk Groene Bureaus in overleg met de toenmalige Dienst Landelijk Gebied en Gegevensautoriteit Natuur en vastgesteld door de toenmalige Gegevensautoriteit Natuur. Het protocol wordt jaarlijks in het Vleermuisvakberaad geëvalueerd door deskundigen van het Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). Het vleermuisprotocol voorziet in de volgende locatiebezoeken:

- Een voorjaarsonderzoek om een mogelijke functie als zomer- en/of kraamverblijf te onderzoeken. Dit onderzoek bestaat uit 3 bezoeken die moeten plaatsvinden tussen 15 mei en 15 juli, waarvan 1 's ochtends en 2 's avonds.
- Een najaarsonderzoek om een mogelijke functie als paar- en/of winterverblijf te onderzoeken. Dit onderzoek bestaat uit 2 bezoeken die moeten plaatsvinden tussen 15 augustus en 1 oktober.
- Een onderzoek om een mogelijke functie als vliegroute en/of foerageergebied te onderzoeken. Dit onderzoek bestaat uit 2 locatiebezoeken tussen 15 mei en 15 augustus.

Aangezien het gebouw beschikt over geschikte zolders als verblijfplaats voor vleermuizen is tevens een zolderinspectie uitgevoerd (Tabel 2.1). Hierbij zijn de zolders geïnspecteerd op slapende vleermuizen en/of de aanwezigheid van prooiresten en vleermuiskeutels (Tabel 2.1).

De vleermuisinventarisaties zijn uitgevoerd met een Pettersson D240x batdetector. Dit apparaat zet de ultrasone geluiden van vleermuizen om in voor mensen hoorbare tonen. Tevens kunnen de geluiden vertraagd (time-expansion) worden opgenomen voor analyse achteraf, omdat sommige soorten moeilijk te determineren zijn in het veld. Het gebruik van een Pettersson D240x batdetector is conform de voorwaarden voor materiaalgebruik vanuit het Vleermuisprotocol.

2.3 Bomen

De bomen aan de noordzijde van het hoofdgebouw bevinden zich buiten het onderzoeksgebied dat bij het verkennend onderzoek (quickscan) flora & fauna (de Haan & van Rheede, 2019) is onderzocht. In aanvulling op de quickscan, is het onderzoeksgebied uitgebreid en zijn derhalve de bomen geïnspecteerd op geschiktheid voor en gebruik door beschermde diersoorten.

2.4 Uitvoering

De locatieonderzoeken zijn uitgevoerd door A.S.J. van Proosdij, L.J. de Haan en J. van Rheede van GRAS Advies en door R. van Os van Vos Natuurbeheer in opdracht van GRAS Advies. Allen zijn middels opleiding en ervaring als ecooloog bevoegd voor de verrichtte werkzaamheden. Er zijn in totaal negen locatieonderzoeken uitgevoerd (Tabel 2.1).

Tabel 2.1. Overzicht locatieonderzoeken.

Datum	Controleur	Soortgroep	Zon op / onder	Tijdstip	Weersomstandigheden
14-06-2019	A.S.J. van Proosdij & J. van Rheede	Gierzwaluwen	22:04	20:00 – 22:00	20 °C, halfbewolkt, N wind 3 Bft
14-06-2019	A.S.J. van Proosdij, J. van Rheede & R. van Os	Vleermuizen	22:04	22:00 – 24:00	19 °C, halfbewolkt, N wind 3 Bft
08-07-2019	A.S.J. van Proosdij	Gierzwaluwen	22:02	20.30 – 22.30	14 °C, halfbewolkt, WNW wind 2 Bft
15-07-2019	A.S.J. van Proosdij	Bomen	21:56	19.30 – 20.30	18 °C, bewolkt, WNW wind 1 Bft
15-07-2019	A.S.J. van Proosdij	Gierzwaluwen	21:56	20.30 – 22.30	16 °C, bewolkt, WNW wind 1 Bft
15-07-2019	A.S.J. van Proosdij, L.J. de Haan & R. van Os	Vleermuizen	21:56	22.30 – 00.30	13 °C, bewolkt, WNW wind 1 Bft
16-07-2019	A.S.J. van Proosdij, L.J. de Haan & R. van Os	Vleermuizen	05:37	02.30 – 05.00	13 °C, bewolkt, WNW wind 1 Bft
05-09-2019	A.S.J. van Proosdij & L.J. de Haan	Vleermuizen winterverblijfplaatsen	20:20	00.00 – 02.00	13 °C, halfbewolkt, ZZW wind 2 Bft
09-09-2019	L.J. de Haan & R. van Os	Vleermuizen zolderinspectie	20:10	16.00 – 18.00	N.V.T.
09-09-2019	A.S.J. van Proosdij, L.J. de Haan & R. van Os	Vleermuizen	20:10	21.00 – 24.00	11 °C, halfbewolkt, NNO wind 1 Bft
10-09-2019	A.S.J. van Proosdij & L.J. de Haan	Vleermuizen winterverblijfplaatsen	20:10	00.00 – 02.00	10 °C, halfbewolkt, W wind 1 Bft
27-09-2019	L.J. de Haan	Vleermuizen zolderinspectie	19:28	14:00-16:00	N.V.T.
27-09-2019	A.S.J. van Proosdij, L.J. de Haan & R. van Os	Vleermuizen	19:28	20.30 – 23.30	14 °C, halfbewolkt, N wind 3 Bft

3. Resultaten

3.1 Vleermuizen

Verblijfplaats laatvlieger

Tijdens de veldbezoeken zijn meerdere verblijfplaatsen vastgesteld in het projectgebied. Ten eerste een zomer- en kraamverblijfplaats van de laatvlieger. Hier zijn minimaal 18 uitvliegende individuen waargenomen. De in- en uitvliegopening betreft een scheur aan de zuidzijde van de westelijke toren (Afb. 3.2.1 & Bijlage 4). Tijdens de locatieonderzoeken in de kraamperiode is waargenomen dat veel laatvliegers ca. 1 uur na het uitvliegen alweer invlogen om kort daarop weer uit te vliegen. Dit gedrag en het aantal van minimaal 18 exemplaren wijst op de aanwezigheid van een kraamkolonie.

Afb. 3.2.1 Waargenomen in- en uitvliegopening van een zomer- en kraamverblijfplaats van de laatvlieger (rood omcirkeld).

Verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis

Er is een kraamkolonie van ca. 20 individuen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld met een in- en uitvliegopening aan de zuidzijde van de westvleugel (Afb. 3.2.2 & Bijlage 4).

Afb. 3.2.2 In- en uitvliegopening van de vastgestelde kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (rode cirkel).

Ook zijn er zes zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis vastgesteld (Bijlage 4): aan de zuidzijde ten oosten van het hoofdgebouw (1 individu, Afb. 3.2.3), aan de achterkant van de westvleugel aan de westzijde (2 individuen, Afb. 3.2.3), aan de westkant van de toren waar ook het kraamverblijf van de laatvlieger is waargenomen (1 individu, Afb. 3.2.4), aan de zuidzijde van de kapel ten noorden van het projectgebied (1 individu, Afb. 3.2.4), aan de westzijde van de kapel (2 individuen, Afb. 3.2.4) en aan de oostzijde van de kapel (1 individu).

Afb. 3.2.3 Vastgestelde zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis. Links, aan de zuidzijde ten oosten van het hoofdgebouw. Rechts, achterkant van de westvleugel aan de westzijde van het hoofdgebouw.

Afb. 3.2.4 Vastgestelde zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis. Links, westzijde van de toren in de westvleugel (tevens uitvliegopening voor gewone grootoorvleermuis). Midden, zuidzijde van de kapel. Rechts, westzijde van de kapel.

Tenslotte is de aanwezigheid van één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in de westvleugel (Afb. 3.2.5 & Bijlage 4).

Er zijn geen waarnemingen zoals middernachtzwermen die wijzen op de aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen.

Afb. 3.2.5 Vastgestelde paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in de westvleugel.

Verblijfplaats gewone grootoorvleermuis

Tijdens de zolderinspecties is een zomerverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis vastgelegd op de zolder van het hoofdgebouw, het betreft minstens 10 individuen. De grote hoeveelheden vleermuiskeutels zijn reden aan te nemen dat deze verblijfplaats al een langere tijd in gebruik is (Afb. 3.2.6 & Bijlage 4). Deze zomerverblijfplaats dient mogelijk ook als kraam- en winterverblijfplaats en daarmee als jaarrond verblijfplaats voor de gewone grootoorvleermuis.

Afb. 3.2.6. Grote hoeveelheden vleermuiskeutels op de zolder (links) en waargenomen gewone grootoorvleermuizen op de zolder (rechts).

Vliegroute gewone grootoorvleermuis

Tijdens de veldbezoeken is een essentiële vliegroute van de gewone grootoorvleermuis vastgelegd. Deze loopt vanaf de in/uitvliegopening over het dak van de westvleugel naar de nabij liggende bomenrij (Afb. 3.2.7). Tijdens het locatiebezoek op 09 september zijn 2 exemplaren van de gewone grootoorvleermuis waargenomen die uitvlogen via de open stootvoegen aan de westzijde van de westelijke toren (Afb. 3.2.4) om vervolgens laag over het dak naar de bomenrij te vliegen (Afb. 3.2.7). Gelet op het aantal van minstens 10 exemplaren in de kolonie is er sprake van een functie als essentiële vliegroute van het hoofdgebouw naar de bomenrij en langs deze bomen.

Afb. 3.2.7 Vliegroute van de gewone grootoorvleermuis (rode lijn) over de westvleugel heen naar de bomenrij.

Vliegroute gewone dwergvleermuis

Tijdens alle locatieonderzoeken zijn passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen die gebruik maakten van de bomen langs de Schoorstraat ten zuiden van het projectgebied (Afb. 3.2.8). Meestal waren dit individuele exemplaren, met een maximum van ca. 15. Deze bomen vormen een essentiële vliegroute voor de gewone dwergvleermuis.

Afb. 3.2.8 Vliegroute van de gewone grootoorvleermuis van het hoofdgebouw naar de bomenrij en langs deze bomenrij (groene lijnen) en van de gewone dwergvleermuis (gele lijn) ten zuiden van het projectgebied (rood kader).

Vliegroute overige soorten

Ook van andere soorten vleermuizen zijn enkele individuele exemplaren waargenomen die de bomen langs de Schoorstraat gebruikten als vliegroute: ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger. Gelet op de lage aantallen van deze soorten vervult de bomenrij voor deze soorten geen essentiële functie.

Foerageergebied gewone grootoorvleermuis

Het bosje ten noordoosten van het projectgebied wordt als foerageergebied door de gewone grootoorvleermuis gebruikt (Afb. 3.2.9). Dit stukje bos is beschut en erg donker en bevindt zich nabij de vastgelegde verblijfplaats van gewone grootoorvleermuizen en heeft hierdoor een essentiële functie als foerageergebied voor de gewone grootoorvleermuis.

Foerageergebied overige vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken zijn behalve foeragerende grootoorvleermuizen ook foeragerende exemplaren van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger waargenomen. De laatvliegers foerageerden voornamelijk aan de zuidwest zijde van het projectgebied. De meeste laatvliegers vlogen echter na een korte periode van foerageren naar een ander foerageergebied. De gewone dwergvleermuizen foerageerden rondom de bebouwing van het projectgebied, maar telkens in lage aantallen en gedurende korte tijd. Gelet op het korte verblijf van de dieren in het projectgebied tijdens foerageren en de lage aantallen dieren die tegelijkertijd foeragerend zijn waargenomen (maximaal 3 tegelijkertijd), is van een essentiële functie als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis of de laatvlieger geen sprake.

Afb. 3.2.9 Vastgelegd essentieel foerageergebied van de gewone grootoorvleermuis (blauw kader) binnen de invloedsfeer van het projectgebied (rood kader).

3.2 Gierzwaluw

Tijdens de locatieonderzoeken zijn alleen hoog overvliegende gierzwaluwen waargenomen. Deze vliegen echter op een dermate grote hoogte dat de betreffende bebouwing geen functie speelt voor deze dieren. Tijdens geen van de locatieonderzoeken, ook niet tijdens de locatieonderzoeken naar vleermuizen en boominspectie zijn laagvliegende of in- en/of uitvliegende gierzwaluwen waargenomen rond de bebouwing. Ook online beschikbare waarnemingen (NDDF, waarneming.nl, telmee.nl) bevatten geen waarnemingen uit het projectgebied of directe omgeving. De aanwezigheid van nestplaatsen van gierzwaluwen in het projectgebied en een functie als foerageergebied voor gierzwaluwen kan derhalve worden uitgesloten.

3.3 Overige soorten

Tijdens de locatieonderzoeken tevens gelet op aanwezigheid van exemplaren of sporen van andere beschermde soorten, waaronder steenmarter en huismussen. Tijdens geen van de locatieonderzoeken zijn exemplaren of sporen van andere beschermde soorten waargenomen.

3.4 Bomen

Tijdens het locatiebezoek zijn de aanwezige bomen geïnspecteerd op geschiktheid als habitat voor beschermde diersoorten en op eventuele functies voor beschermde diersoorten. Geen van de bomen bevat holtes of scheuren die groot genoeg en geschikt zijn om een functie te vervullen als verblijfplaats of nestplaats voor beschermde dieren zoals vleermuizen, boommarter of steenmarter en/of uilen. De bomen zorgen voor een beschut, erg donker foerageergebied voor meerdere soorten vleermuizen. Voor de gewone grootoorvleermuis vervult het gebied met het totaal aan bomen een functie als essentieel foerageergebied. De individuele bomen hebben hierin een beperkte rol.

In de bomen zijn enkele lege nesten van onder meer houtduif aangetroffen. Daarnaast zijn overvliegende of foeragerende exemplaren waargenomen van merel, roodborst, koolmees, houtduif, kraai en ekster. Het projectgebied is dan ook onderdeel van het leefgebied van o.a. zangvogels. Het is aannemelijk dat zangvogels de bomen gebruiken als broedlocatie. Dit houdt in dat gedurende het broedseizoen geen werkzaamheden mogen worden uitgevoerd die leiden tot een verstoring of vernietiging van de exemplaren en/of nesten van deze soortgroep. Het broedseizoen ligt globaal tussen 15 maart en 15 juli, afhankelijk van de weersomstandigheden. Eerdere, maar ook latere broedgevallen zijn mogelijk. Deze 'broedgevallen buiten het broedseizoen om' zijn ook beschermd conform de Wet natuurbescherming.

3.5 Wet natuurbescherming

Verblijfplaatsen vleermuizen

Uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden aan het hoofdgebouw heeft mogelijk een negatief effect of resulteert in verlies van de aanwezige verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis.

De voorgenomen restauratie van het hoofdgebouw resulteert mogelijk in een negatief effect op de kraamverblijfplaats (tevens zomerverblijfplaats) van de laatvlieger.

De voorgenomen restauratie van het hoofdgebouw en twee aangrenzende vleugels resulteert mogelijk in een negatief effect op of verlies van de kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis, 3 zomerverblijfplaatsen en 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis.

De voorgenomen restauratie en verbouwing van de zolder van het hoofdgebouw resulteert in verlies van de zomerverblijfplaats (en mogelijk ook kraam- en winterverblijfplaats) van de gewone grootoorvleermuis.

De in de kapel aanwezige 3 zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis liggen buiten de invloedssfeer van de voorgenomen werkzaamheden, mits geen gebruik gemaakt wordt van felle nachtelijke verlichting die deze verblijfplaatsen aanlicht.

Vliegroutes vleermuizen

De voorgenomen restauratie van de westelijke vleugel resulteert mogelijk in een negatief effect op of verlies van de essentiële vliegroute voor de gewone grootoorvleermuis. De voorgenomen werkzaamheden hebben geen significant negatief effect op vliegroutes van andere soorten.

Foerageergebied vleermuizen

De voorgenomen sloop van de oostelijke vleugels en mogelijke kap van de bomen aan de noordzijde van de oostelijke vleugels resulteert mogelijk in een negatief effect op of verlies van essentieel foerageergebied voor de gewone grootoorvleermuis. Van verlies van essentieel foerageergebied voor andere soorten is geen sprake.

Gierzwaluwen

Gelet op het ontbreken van nestplaatsen en een functie als foerageergebied voor gierzwaluwen, is van een negatief effect op gierzwaluwen geen sprake.

Overige soorten

Gelet op het ontbreken van overige beschermde soorten is een negatief effect van de voorgenomen ontwikkeling op andere beschermde soorten op voorhand uitgesloten.

Bomen

Gelet op de functie als essentieel foerageergebied voor gewone grootoorvleermuizen van het totaal aan bomen aan de noordzijde van de oostelijke vleugels, resulteert kap van een of meer van deze bomen mogelijk in verlies van de functie als essentieel foerageergebied. De bomen vervullen geen functie voor andere beschermde soorten.

Ontheffing

Voor uitvoering van de voorgenomen ontwikkeling is een ontheffing op de Wet natuurbescherming noodzakelijk voor de gewone grootoorvleermuis, de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

4. Conclusies en advies

4.1 Vleermuizen

De aanwezigheid van de volgende **verblijfplaatsen** is vastgesteld:

- In het hoofdgebouw: zomer- en kraamverblijfplaats laatvlieger (minstens 18 exemplaren), 1 verblijfplaats gewone grootoorvleermuis (minstens 10 exemplaren, mogelijk jaarrond verblijfplaats), 2 zomer-verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis en 1 paarverblijf gewone dwergvleermuis.
- In de westelijke vleugel: 1 kraamverblijfplaats gewone dwergvleermuis (ca. 20 exemplaren).
- In de eerste oostelijke vleugel: 1 zomerverblijfplaats gewone dwergvleermuis.
- In de kapel: 3 zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis

De aanwezigheid van de volgende **vliegroutes** is vastgesteld:

- Van het hoofdgebouw over het dak van de westelijke vleugel naar de bomenrij: essentiële vliegroute gewone grootoorvleermuis.
- Langs de bomen langs de Schoorstraat: essentiële vliegroute gewone dwergvleermuis en niet-essentiële vliegroute voor laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis.

De aanwezigheid van de volgende **foerageergebieden** is vastgesteld:

- Tussen de bomen ten noorden van de oostelijke vleugels: essentieel foerageergebied gewone grootoorvleermuis.
- Ten zuidwesten van het hoofdgebouw en westelijke vleugel: niet-essentieel foerageergebied laatvlieger.
- Rondom de bebouwing: niet-essentieel foerageergebied gewone dwergvleermuis.

De voorgenomen ontwikkeling resulteert mogelijk in een negatief effect op of verlies van:

- 1 zomer- en kraamverblijfplaats laatvlieger
- 1 zomer- of mogelijk jaarrond verblijfplaats grootoorvleermuis
- 1 kraamverblijfplaats gewone dwergvleermuis
- 3 zomerverblijfplaatsen gewone dwergvleermuis (3 andere vallen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden)
- 1 paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis
- 1 essentiële vliegroute gewone grootoorvleermuis
- 1 essentieel foerageergebied gewone grootoorvleermuis

4.2 Gierzwaluwen

Gelet op het ontbreken van nestplaatsen en een functie als foerageergebied voor gierzwaluwen, is van een negatief effect op gierzwaluwen geen sprake.

4.3 Overige beschermde soorten

Er zijn geen exemplaren of sporen van overige beschermde soorten waargenomen. Een negatief effect van de voorgenomen ontwikkeling op andere beschermde soorten is daarom op voorhand uitgesloten.

4.4 Bomen

Gelet op de functie als essentieel foerageergebied voor gewone grootoorvleermuizen van het totaal aan bomen aan de noordzijde van de oostelijke vleugels, resulteert kap van een of meer van deze bomen mogelijk in verlies van de functie als essentieel foerageergebied. De bomen vervullen geen functie voor andere beschermde soorten.

4.5 Wet natuurbescherming

Voor uitvoering van de voorgenomen ontwikkeling is een ontheffing op de Wet natuurbescherming noodzakelijk voor de gewone grootoorvleermuis, de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger.

4.6 Zorgplicht

De aannemer behoudt te allen tijde zijn of haar zorgplicht: "De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, als mede voor hun directe leefomgeving. In praktijk betekent dit het a. voorkomen, b. beperken en c. ongedaan maken van schadelijke handelingen voor de natuur."

5. Bronnen

Literatuur

- L.J. de Haan & J. van Rheede, Quickscan flora fauna Vincentius Udenhout, GRAS Advies, 14-06-2019
- Aanwezigheidsprotocol van het Netwerk Groene Bureaus, 2017
- Vleermuisprotocol, 2017, Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus 2017
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, BIJ12, 2017
- Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis, RVO, 2014
- Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis, BIJ12, 2017
- Soortenstandaard Gewone grootoorvleermuis, RVO, 2014
- Kennisdocument Gierzwaluw, BIJ12, 2017

Internet

- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2020-01-01>

De Wet natuurbescherming met de onderdelen Natura 2000-gebieden, Houtopstanden en Soorten inclusief de beschermingsregimes Habitatrichtlijnsoorten, Vogelrichtlijnsoorten en Andere soorten.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <http://www.synbiosys.alterra.nl>

Onderzoeksinstituut Alterra draagt door deskundig en onafhankelijk onderzoek bij aan het realiseren van een kwalitatief hoogwaardige en duurzame groene leefomgeving.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <http://kadviewer.map5.nl>

Kadviewer is een online kaartendienst waarmee geografische locaties opgezocht kunnen worden.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.telmee.nl>

Database van voorkomen van flora- en fauna in Nederland.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.waarneming.nl>

Database van voorkomen van flora- en fauna in Nederland.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.vleermuis.net>

Vleermuis.net is een kenniswebsite met informatie over het Vleermuisprotocol.
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.zoogdiervereniging.nl>

Zoogdiervereniging
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.vogelbescherming.nl/>

Vogelbescherming
Geraadpleegd op 15-09-2020

- <https://www.sovon.nl/>

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Geraadpleegd op 15-09-2020

6. Woordenlijst

Geldigheid

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten: *“Onderzoeksgegevens hebben een beperkte geldigheidstermijn. Voor vogels en soorten genoemd op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn hanteren we daarom een geldigheidstermijn van maximaal 3 jaar. Voor soorten genoemd op de bijlage bij de wet natuurbescherming is deze periode 5 jaar.”*

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in de aanleiding van het onderzoek. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Zorgplicht

“De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, als mede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”.

In de praktijk betekent dit:

1. *Voorkomen* dat er schade wordt toegebracht aan flora en fauna
2. *Beperken* dat er schade wordt toegebracht aan flora en fauna
3. *Ongedaan maken* van toegebrachte schade

Een voorbeeld van invulling geven aan de zorgplicht:

- Bij het kappen van bomen controleren op mogelijke broedgevallen buiten het broedseizoen om.

Passende gedragscode

Een gedragscode is een ontheffing voor de beschreven maatregelen in bepaalde werken. De gedragscode geeft invulling aan de zorgplicht en het zorgvuldig handelen. Er zijn diverse gedragscodes, afhankelijk van het type werk: besteding beheer en onderhoud of ruimtelijke ingrepen.

Gedragscode worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en hebben een geldigheidsduur van 5 jaar. Vervolgens dienen deze opnieuw gekeurd te worden.

***De Gedragscode dient nog te worden herschreven / aangepast t.o.v. de Wet natuurbescherming 2017*

Bijlage 1 Luchtfoto inclusief projectgrenzen

Projectgebied met grenzen (rode lijnen).

Bijlage 2 Wet natuurbescherming

De oude natuurwetgeving met 'de Natuurbeschermingswet 1998' en 'de Flora- en Faunawet' is per januari 2017 veranderd in de Wet natuurbescherming. Hieronder wordt de inhoud van de Wet natuurbescherming toegelicht.

Natura 2000

De bescherming van de ca. 164 Natura 2000-gebieden in Nederland blijft behouden in de Wet natuurbescherming. In Natura 2000-gebieden zijn de Europese richtlijnen van kracht. De Europese Unie (EU) heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote waarde is. Om deze natuur te behouden, heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Natura 2000 is de overkoepelende naam voor gebieden die worden beschermd vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Nederland telt ruim 160 Natura 2000-gebieden, welke onderdeel uitmaken van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie.

Aanwijzingsprocedure

Natura 2000-gebieden worden formeel aangewezen. Per gebied is er een aanwijzingsdocument gemaakt door het ministerie met daarin:

- Instandhoudingsdoelen; welke doelsoorten en habitats gaat het, en wat is de doelstelling ten aanzien van die soorten en/of habitats;
- Begrenzing; welk areaal is beschermd.

Beheerplannen

Voor ieder gebied moet binnen drie jaar een beheerplan worden vastgesteld. In het beheerplan staat welke natuurwaarden er zijn of deze moeten worden beschermd en/of ontwikkeld. Er staat ook in hoe het gerealiseerd moet worden. Verder wordt er in aangegeven welke externe factoren de instandhoudingsdoelen mogelijk negatief kunnen beïnvloeden. Deze beheerplannen worden vastgesteld door het Rijk of door de Provincie.

Vergunning

Voor de uitvoering van werkzaamheden welke mogelijk schade toebrengen aan een door Natuurbeschermingswet beschermd gebied, geldt dat deze acties in principe verboden zijn. Indien een groter maatschappelijk belang aanwezig is, dient er een vergunningsprocedure te worden doorlopen. Hierbij geldt de volgende regel: '*activiteiten mogen in principe alleen worden uitgevoerd wanneer er geen significante schade aan beschermde natuurwaarde ontstaat*'.

Beschermde Natuurmonumenten

Voorheen waren naast Natura 2000-gebieden ook Beschermde Natuurmonumenten beschermd conform de gebiedsbescherming. De bescherming van Beschermde Natuurmonumenten is vervallen. Provincies kunnen wel besluiten om deze gebieden alsnog te beschermen via het provinciale beleid. De provincie voegt de gebieden toe aan het Natuurnetwerk Nederland of wijst ze aan als bijzonder provinciaal natuurgebied of -landschap.

Natuurnetwerk Nederland

Aanvullend op de natuurwetgeving is er natuurbeleid. Natuurbeleid is een zachter kader dan de natuurwetgeving, maar is eveneens van belang voor ruimtelijke plannen. Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden (voorheen Ecologische Hoofdstructuur). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Via de Nota Ruimte is het toetsingskader voor het Natuurnetwerk Nederland geregeld.

In Natuurnetwerk Nederland liggen de volgende natuurgebieden:

- Bestaande natuurgebieden (waaronder de 20 Nationale Parken)
- Gebieden waar nieuwe natuur wordt aangelegd
- Landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer
- Ca. 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, het Nederlandse deel van de Noordzee en de Waddenzee
- Alle Natura 2000-gebieden

Houtopstanden

De Wet natuurbescherming spreekt over een houtopstand indien sprake is van een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die:

- a. een oppervlakte grond beslaat van tien are of meer, of
- b. bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen

De Wet natuurbescherming heeft geen betrekking op:

- a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
- b. houtopstanden op erven of in tuinen;
- c. fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- d. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- e. kweekgoed;
- f. uit populieren of wilgen bestaande:
 - 1°. wegbepantingen;
 - 2°. bepantingen langs waterwegen, en
 - 3°. eenrijige bepantingen langs landbouwgronden;
- g. het dunnen van een houtopstand;
- h. uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande bepantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - 1°. ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - 2°. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per bepantingseenheid, zijnde een aaneengesloten bepanting die niet wordt doorsneden door onbepante stroken breder dan twee meter, en
 - 3°. zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten (Artikel 4.2).

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming benoemt niet welke concrete activiteiten wel of niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Er is een stappenplan opgesteld door Ministerie van Economische Zaken (Bijlage 4). Met dit stappenplan kan worden bepaald of een ontheffing nodig is of dat er gebruik kan worden gemaakt van een vrijstelling.

Bevoegdheid

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen ligt bij de provincies. Enkel bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk het bevoegd gezag.

Beschermingsregime

De Wet Natuurbescherming kent de onderstaande beschermingsregimes. Elk van deze beschermingsregime kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor een vrijstelling of ontheffing van de verboden.

- Soorten van de Vogelrichtlijn
- Soorten van de Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn
- Andere soorten (bescherming vanuit nationaal oogpunt)

Om te mogen afwijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan de volgende criteria zijn voldaan.

- Er mag worden afgeweken als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is
- Tegenover de afwijking van het verbod moet een in de wet genoemd belang staan (bijv. volksgezondheid of openbare veiligheid)
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van een soort

De verbodsbepalingen voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten zijn gericht op bescherming van de individuen van de soorten. De verbodsbepalingen mogen enkel overtreden worden met een ontheffing (het 'nee, tenzij-principe'). Bij het besluit of een afwijking van het verbod kan worden toegestaan, wordt niet gekeken naar de gevolgen van deze afwijking voor het individuele plant of dier, maar naar de gevolgen voor de instandhouding van de betrokken soort.

Zorgplicht

Iedereen dient voldoende rekening te houden met in het wild levende dieren en planten en de directe leefomgeving. "De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd".

Vrijstelling regelgeving

In veel gevallen is er geen ontheffing nodig, maar kan er gebruik worden gemaakt van een vrijstelling. Een vrijstelling is een uitzondering op een wettelijk verbod. Er zijn diverse vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk. Bekende voorbeelden van vrijstellingen zijn onder meer het toepassen van de gedragscode of wanneer de werkzaamheden plaatsvinden in het kader van een Programmatische Aanpak of een Provinciale verordening.

Verbodsbepalingen

De verbodsbepalingen betreffende **beschermde soorten Vogelrichtlijn, artikel 3.1**

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

De verbodsbepalingen betreffende **beschermde soorten Habitatrichtlijn, artikel 3.2**

- Lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

De verbodsbepalingen **betreffende andere soorten, artikel 3.3**

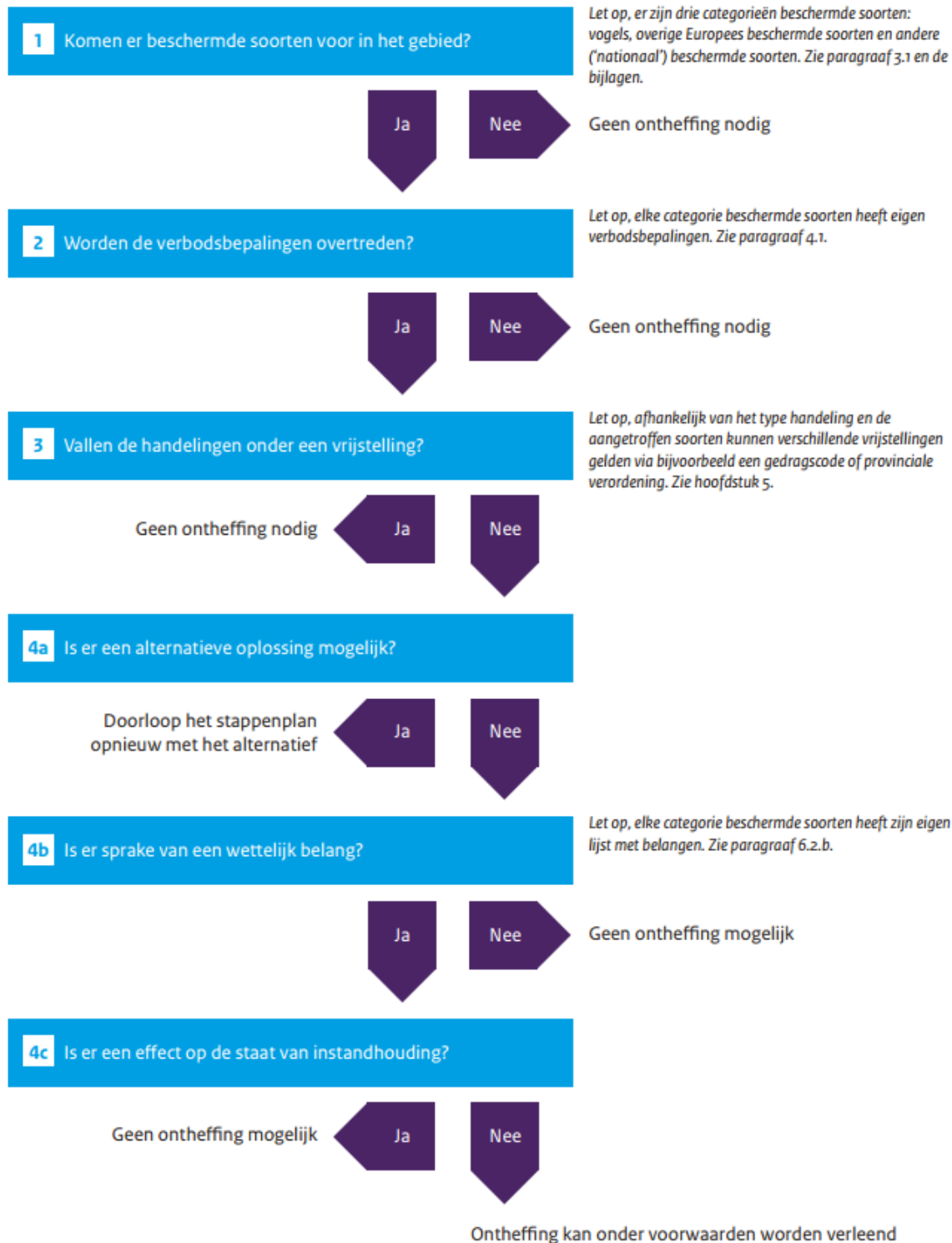
- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - onderdeel a. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - onderdeel b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - onderdeel c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Gedragscodes

In de Wet natuurbescherming is de mogelijkheid opgenomen om een vrijstelling te verkrijgen indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode (art 3.31). In de mogelijkheid die de wet biedt, wordt ook aangegeven dat er met betrekking tot de Europees beschermde soorten een gedragscode kan worden goedgekeurd voor ruimtelijke ontwikkelingen (naast beheer en onderhoud, waarvoor in de Flora- en Faunawet reeds een vrijstelling gold als werd gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode). Hoewel de mogelijkheid wel wordt geboden, zijn er bij het opstellen van het stappenplan nog géén gedragscodes goedgekeurd voor de nieuwe beschermde soorten of voor de Europees beschermde soorten voor ruimtelijke ontwikkelingen. Hier dient rekening mee te worden gehouden bij de bepaling of een gedragscode van toepassing is voor de type ingreep en de voorkomende beschermde soorten.

Bijlage 3 Stappenplan Ministerie van Economische Zaken

Bijlage 4 Waarnemingen

Projectgebied (rood kader) met vastgestelde zomerverblijfplaatsen (blauwe cirkels), kraamverblijfplaats (gele cirkel), paarverblijfplaats (paarse cirkel) en vliegroute (gele lijn) van de gewone dwergvleermuis, en daarnaast de zomerverblijfplaats van de laatvlieger (oranje cirkel) en van de gewone grootoorvleermuis (groene cirkel) en tenslotte de essentiële vliegroute (groene lijnen) en het essentieel foerageergebied (blauw kader) van de gewone grootoorvleermuis.